

Euskara idatziaren zenbait akats (3)

Aurreko artikulu bietan, euskara idatziaren problema batzuk* azaldu ditugu, eta hauei literaturan emaniko erantzun bat ere ikusi dugu.

Oraingo honetan, soluzio batzuk presentatuko ditut. Denon artean aztertu beharko ditugu, soluzio hauk* onak eta erabilgarriak direnentz ikusteko.

Azentu grafikoaren laguntza

Ene eritziz, nik azaldu nituèn hiru problemok azentu grafikoaren bidez ebatz* daitezke.

Beharbada, irakurle bat baino gehiago, azentu hitza enez gero, eskandalizatu egingen da. «Horixe baino ez zaiku falta! Azentua behar dela, euskaraz idazteko? Horrelako astakeriarik!» Honelakorik entzungo dugu nonbait.

Hala ere, ez dut uste, horrenbesterako denik. Hizkuntza moderno gehienetan hainbat azentu agertzen da. Gaztelaniaz azentu agudora (´) dugu. Frantsesez hiru eratakoak dira: agudoa (´), grabea (˘) eta zirkunflejoa (ˆ).

Euskara bera ere ez da beti azentuaren kontrakoa izan. Gure idazle klasiko batzuek azentuaren beharra sentitu ukan* zuten. Era honetan, Leizarragak azentu agudoa erabili ukan zuen, hitzen mugatasuna bereizteko; eta Axularrek azentu grabea erabili ukan zuen bokal bikoitzetan (etxeetan = etxètan, eta abar).

Noiz eta nola erabil azentua

Artikulu honetan, soluzio batzuk proposatuko ditut. Ez dakit, noraino izanen diren zuzenak; baina behintzat nonbaitetik hasi beharko dugu.

1. *Aktibo singularra eta pasibo plurala desberdintzeko.*

Nik aktibo singularrari azentu agudo bat jarriko nioke. Euskal deklinabidea honela geratuko litzateke:

PASIBO MUGAGABE	AKTIBO SINGULAR	PASIBO PLURAL
<i>gizon</i>	<i>gizonák</i>	<i>gizonak</i>
<i>izotz</i>	<i>izotzák</i>	<i>izotzak</i>
<i>haitz</i>	<i>haitzák</i>	<i>haitzak</i>

Beraz, beste egunean azaldu nituèn problemá honela ebatziko litzateke:

— *Gaurko gizonak, estatistikek erakusten duten arauera, orain dela ehun urteko gizonak baino gogoragoak dira.*

— *Gaurko gizonák, estatistikek erakusten duten arauera, orain dela ehun urteko gizonák baino gehiago irakurtzen du.*

2. *A organikodun hitzen mugatasuna argitzeko.*

Kasu honetan, Leizarragari jarraituz, azentu agudoa erabiliko nuke hitz mugatuen pasibo singularrean: a+ a = á.

Honela, beste eguneko esaldi bakarrean, esaldi desberdin bi bereiziko genituzke:

— *Problemá* gehiago aztertu gabe.

— *Problema* gehiago aztertu gabe.

3. *Iraganeko esaldi erlatiboak bereizteko.*

Honetarako, apropos deritzot ANAITASUNA aldizkari honetan jarraitzen den bideari. Hemen agertzen diren artikulu askotan, iraganeko aditz erlatiboa azentu grabe bidez seinatzen da.

Beraz, beste eguneko esaldia honela geratuko litzateke: *Mikelek egin zuèn etxea, Josek erosi zuen, Ameriketarik etorri zèn egunean.*

Batasuna zer den

Batasuna, eginez joan behar duen zerbait da. Nik, aldizkari honen bitartez, soluzio batzuk proposatu ditut. Ez diot, onenak direnik; hori geure praktikák esanen dauku. Hala ere, oso inportantea da, idazleek soluzio horik* onestea edo gaitzestea, azken batez idazle guztiek soluzio bakar batzuk erabil ditzaten. Hots,* idazleak akordio batera, konbenio batera etor daitezten.

Zientzizonek ere, unitate berri bat hautatu behar dutenean, honen antzeko zerbait egiten dute. Magnitude baten unitatea hautatzea gauza arbitrarioa denez gero, zientzizonek bakoitzák bere unitatea aukera lezake. Horrela egingo balu, bakoitzaren lanák norberarentzat bakarrik balioko luke. Honela, zientzizonek bakarka jokatu lukete, eta batasanaren indarra galduko.

Baina zientzizonek, ikerketa* lanak talde lanak direla konturaturik, batasanaren beharra sentitzen dute. Eta, batasanaren behar hau ikusirik, munduko zientzizonek guztiek, konbenio batzuren bidez, unitate bakar batzuk aukeratu dituzte. Era honetan, edonoren lanak probetxagarriak dira besterentzat.

Dagigun guk ere hauxe berau euskararen kasuan.

J. R. ETXEBARRIA

dauku, deusku, digu
ditzaten, daiezan

genituzke, geunkez
lezake, leike

nioke, neuskio
zaiku, jaku, zaigu